

Amit azonban szeretnék hangsúlyozni: amikor a Bokor nagyközösségének életjelenségeiről beszélünk, akkor az apostolkodásnak, mint a Jézus-követés kihagyhatatlan megnyilvánulásának kell a középpontban állnia. Mintha ez lenne a válasz a különféle kérdésekre, és az is lehetséges, hogy a kérdések egy része már fel sem merülne, ha megvalósulna az iménti állítás...

BULÁNYI GYÖRGY

ÁTVILÁGÍTÁS

Átvilágítás másodszorra.

Jöhet a katolikus püspökök, papok átvilágítása bátran. Tomka Miklós a hét nyelven megjelenő nemzetközi katolikus folyóiratban, a Concilium 2000/3. számában, melynek címe: Vallás és kommunizmus, már felkészítette erre az átvilágításra a nagyvilágot. Imígyen: a kommunizmusban a keresztényeknek "biztosítaniuk kellett túlélésüket, és Urukrol bizonyosságot tenni". Milyen alternatívák kínáltak egyáltalán? - kérdezi Tomka. Az egyik: azonosulás a rendszerrel, a segédmunkási feladatok elvállalása a rendszer javára. Ez volt Lékai bíboros és a békepapok opciója. E "meggyőződésesek" maguknak és az egyháznak előnyököt tudtak szerezni. A másik opció: visszavonulás a világból - így Tomka.

Ezek úgy vonultak vissza a világból, hogy a rendszer elítélte őket, s tíz vagy tizenhét évet lehúztak a kommunizmus börtöneiben. S most tessék figyelni! E visszavonulók "megkísérelték üldözöttségüket korlátozni azzal, hogy a nagy nyilvánossághoz fordultak. (Úgy-e, nem Rákosi ávos börtöneiből fordultak oda?) Nyugati megfigyelők ezeket a példaszerű tanúkat olykor egyedüli igaz hitvallókként idealizálták. Könnyen feledésbe ment eközben a szektásodás veszélye... túltették magukat a teológia és az egyházjog normáin... elvileg utasították el a nem alulról választott vezetési hivatalt az egyházban. Elitöntudatuk lazáknak tekintette mindazokat, akik a politikai konfrontációt ki tudták kerülni. Magyarországon P. Bulányi és mozgalmá nemcsak a püspököktől, hanem más keresztényektől is elidegenedett. Fundamentalista hajlamuk politikai erővé tette őket, az állam fel tudta használni őket manipulációra". A békepapok hasznára voltak egyházuknak, de ezeknek a börtönbe visszavonulóknak a bűneit Tomka alig tudja összeszámolni.

Sötét háttérként szolgál e rajz a harmadik csoportnak: "A keresztények kelet-közép-európai mindennapja viszont e két szélsőséges álláspont között folyt, keresték a felelős kompromisszumokat. Felelőtlenség lett volna harcolni csak azért nem vállalni, mert a kommunizmust elvileg elutasították. Vállalni e harcot felelősségteljesebb volt. mint a menekülés az egyik vagy a másik szélső pozícióba". Ugyan kik adhatták e harmadik csoport tagjait? Alighanem azok, akiknek az átvilágítása meglepő eredményekkel járna. Nem lepne meg, ha ez ügyes balanszírozók - a segédmunkásokat és a takarítónőket kivéve -

mind ügynököknek bizonyulnának... A pártállam emberei sem most jöttek le a falvédőről!

Hasonló eredményekre jutott minap a Katolikus krónikában Jelenits István. Megérti a disszidálókat, s az itthon maradó megalkuvókat is, csak a meg nem alkuvók, a "hősök" iránt nagyon kevés a megértés a szívében: "A hősök sem voltak tiszták, mert a hősiességbe is keveredik sokszor hiúság meg gög, meg türelmetlenség, és nincs benne elég alázat vagy megértés, és mások iránt felelősségérzet... Sokszor egyszerűbb hősnek lenni úgy, hogy neki megyek a veszedelemnek, vállalom a börtönt például, és azután ezzel meg van oldva egy kérdés. Ha az, aki a börtönből jött ki, elismeri, hogy az is lehet tisztességes megoldás, amelyik nem vezetett börtönhöz, akkor fel kell vetnie azt a kérdést, hogy ő vajon maradéktalanul helyesen járt-e el." Álláspontja summázható: hiúság, gög, türelmetlenség, az alázat, megértés, felelősségérzet hiánya jellemzi a meg nem alkuvókat. Az ügyész nemegyszer halált kért e meg nem alkuvókra. Jézusról a főpap úgy ítélte, hogy Méltó a halálra! - így ítélte a főpap Jézust, aki ezt mondta tanítványainak: Példát adtam nektek!, ahelyett, hogy megkérdezte volna magától, hogy maradéktalanul helyesen járt-e el. Aki Golgotát vállal, attól nem illik a Golgotát nem vállalónak megállapítania a hiúságot, gögöt meg a többit. A legnehezebb időkben: 53 elején a Gyűjtőben magam is gondoltam ilyesfélét. Az apám korabeli Kelemen Gyula államtitkárnak, aki azért volt ott, mert nem helyeselte a két munkáspárt egyesülését, mondtam: Gyula bácsi, nem a gögünk büntetése az, hogy itt vagyunk? Nem azért szenvedünk, mert nem volt elég alázat bennünk elvállalni, hogy együtt üvölsünk s vastapsoljunk mi is...? Ezt válaszolta: Hogy mondhatod ekkora butaságot? Bőven kárpótolják a vállalókat (ranggal, pénzzel, elismeréssel). Hol látsz náluk alázatot?

Nem filózni kellett akkor, hanem dönteni. 51-ben volt Debrecenben egy békepapi gyűlés. A mintegy 40 debreceni katolikus pap mind elment. Egyedül maradtam otthon. Utána ebéden együtt voltam velük a rendházban. A 70 évesnél idősebb prépost, Molnár János felém fordult, s ünnepélyesen ezt mondta: A vértanúságot ezzel eljárt-szottuk. Gögből maradtam volna otthon, amikor ezzel megpecsételtem sorsomat? Elgondolkodhatik Jelenits István, hogy miért mondta Jézus képmutatóknak a ruhaszaggató főpapokat, s barátait az írástudókat. Üzenetértéke van Tomka és Jelenits megnyilatkozásának: Csak maradjanak a meg nem alkuvók, a Jézus példáját követők továbbra is búra alatt az egyházban, meg az egyház peremén, ha lehet, mindörökre, s képviseljék Jézus egyházát azok, akik palávereztek a gyilkosokkal. Ha lesz átvilágítás, akkor sem lesz változás. Masszívok az ellenerők, s hatalomban vannak. Az egyik kormány is, a másik is, s talán a jelenlegi is őket támogatja. A Vatikán pedig mindenképpen.

Az a kérdés, hogy át kell-e világítani az egyházi személyeket? '45 után minden személy átvilágítására sor került. Akik együttműködtek a németekkel, Szálasi diktatúrájával, nem kaptak igazolást, és népbíróság elé kerültek. '89

után nem világítottak át senkit sem, mindenki tiszta lappal indult, mintha semmi sem történt volna az elmúlt félszázadban, s nem került népbíróásra senki sem. Pedig ezeket rejtenek az 56 előtti és az 56 utáni parcellák. Magyar állampolgárok hulláit, akiket magyar állampolgárok likvidáltak. Meg sem állapítandónak minősült (közmegegyezéssel?), hogy kik is hajtották végre az országban a győztes hadsereg, s a SzU tisztogató szándékait. Nem ízléstelenség ezek után azt kutatni, hogy kik is működtek együtt az egyháziak közül az elmúlt idők titkos rendőrségével? Ha egyszer a társadalom színe előtt mindenki felémelt fejjel járhat, a pártállam egész apparátusa is! Miért fontos, hogy kik segítettek a pártállam rendőrségének, hogy biztonságban élhessen az apparátus, a diktatórikus pártállam? Miért fontos, hogy voltak-e egyházi személyek is a segítők között? Hiszen a felelős miniszterek s mindazok, akik irányították a pártállamot, közöttünk élnek, s nemegyszer jelentős vagy akár a legmagasabb pozíciókban is. Elmondhatatlan álság és képmutatás rejlik az átvilágítás egyháziakra kihegyezett igénye mélyén..., s az egész kérdés mögött.

Képmutató, hipokrita társadalomban élünk? Milyen a jövője egy hipokrita társadalomnak? Csak olyan, amilyen a múltunk. Hányszor támadt tenfiad, / Szép hazám, kebledre, / S lettél magzatod miatt / Magzatod hamvvedre! Bűneink megvallása helyett egymásra mutogatunk. Alig hiszem, hogy van a társadalomnak olyan rétege, amelynek erkölcsi alapja volna számon kérni az egyházi személyeken, hogyan állták meg helyüket az elmúlt félszázadban. Hogyan képviselhettem akkor A hétben az átvilágítás szükségességét? Úgy, hogy van Jézus tanította felelősség is, amely ellene mond minden képmutatásnak. A bűnös vallja meg s bánja meg bűnét; nincs tisztulás nélküle. '89. április 20-án írtam Paskai bíborosnak: Pasztorális feladataink halaszthatatlanul megkívánják, hogy a jelen Püspöki Kar elhatárolja magát az intézkedésektől, amelyekre az akkori Kar állami nyomásra reá kényszerült. A jelen Püspöki Kar tekintélyét csak öregbíteni fogja, ha ezt megteszi. Nem tette meg. s '89. dec.1-én új levelet írtam neki: Megértem, hogy akkor így tett, engedett az államhatalom nyomásának, bár nem helyeslem. Ezt, úgy látom, nehéz bevallania. Pedig köztudomású, Odakint is, idebent is. Hazai egyházunk javát aligha szolgálja késlekedése, hogy a hazai sztálinizmus romeltakarításában elmarad az egyházon kívüli társadalomtól. Meg kell írni egyházam múlt félszázadi történetét.

Ha lehetne egy történetet '45 után kezdeni! Ott kellene kezdeni, hogy a magyarok fejedelme, Vajk bajor keresztény lovagoktól támogatva négyfelé vágatja Koppányt. Ott kellene kezdeni, hogy nincsenek pogány magyar nagyurak darabolására sem (keresztény) kardok! Nincsenek, ha a keresztény szónak bármi köze is van Jézushoz! Mert Péterrel hüvelyébe dugatta Jézus a kardot a Getszemániban egyszer s mindenkorra! De a sámánokat István, az első magyar király lecseréli a keresztényeknek mondott papokra, s folytatódik keresztény szerelésben a trón és oltár ősi szövetsége. A király intézi a háborúnak

mondott tömegmészárlást, s a pap, leghűbb szövetségese a trónnak, imádkozik Istenhez a tömegmészárlás sikeréért. Az egyik oldalon is, és a másikon is. Mit csinál ezek után az Isten? Az a véres Isten nincsen (énekli Babits Mihály). A főpapok képezik a királyság első rendjét, s Esztergom érseke lesz a magyar állam első közjogi méltósága. Ez volt a rend ezer évig..., s mindaz, ami még vele járt. S már is 1945-ben vagyunk, Mindszenty nevével. Ezt az olyan-amilyen történeti kereszténységet, ezt a trón és oltár szövetségére épülő kereszténységet akarja megvédeni a szovjet eszmével szemben, amely le akarja cserélni a múltat a valósulóban levő szocialista-kommunista jövővel: a trón és a párttitkárok szövetségével, amelyben a papoknak legfőljebb csak pojáca-szerep juthat: prédikálhatják, amit a párttitkárok diktálnak nekik. Mindszentynek minden íze tiltakozik ez ellen, s kész e tiltakozásért akármi árat is fizetni. Párttitkárok sohasem határozhatják meg az egyház magatartását... Az ősegyház történetét nem azért tanultuk, hogy régiségteni ismereteinket gyarapítsuk (hallom Mindszenty szájából, tőle, magától két nappal letartóztatása előtt a már ávós kordonnal körülvett esztergomi palotában). S a nyáj, a papok - félve, rettegvén ugyan mennek a pásztor után. Két-három ezerre tehető a pártállamtól meghurcolt: legyilkolt, bebörtönzött, megkínzott katolikus papok száma. Át vannak világítva, Hétfényi Varga Károly vastag kötetekkel igazolja, amit mondok. És Havasi Gyula könyve is: A magyar katolikusok szenvedései.

De van egy más hagyomány is. Schrotty Pál, a ferences főatya mondja Mindszenty éveiben, hogy az Alföld csak azért maradt meg katolikusnak, mert a török hódoltságban Szegeden az alsóvárosi barátok a basa papucsát is hajlandók voltak megcsókolni. Ilyesmit képvisel az egri érsek, Czapik Gyula is, akinek tudomására hozza Rákosi, hogy ismeri '43-ban mondott templomi prédikációját: ő maga is a Kárpátokra megy, hogy tíz körömmel is megvédje a hazát a bolsevista bitangoktól. S Czapik csak kikarikázva olvastatja fel papjaival a templomokban Mindszenty körleveleit. De a negyvenes években a magyar papságnak ők csak elenyésző kicsiny részét képviselik. Amikor '49-ben a Párt létrehozta a békepapi mozgalmat, csak vagy száz szerencsétlen, megfélemlített papot tudnak összeszedni. Egy két kótyagos szélkakas azért akadt, s agitált engem is, hogy olyan emberekre van ott szükség, mint magam. Nem érdemlik meg azt sem, hogy leírjam a nevüket. A magyar katolikus papság hősi, mártir korszaka ez. Tele van velük a Gyűjtő fogház. Más felekezetbeli pappal egyetleneggyel sem találkoztam ott. Huszonöt éven keresztül folyt a kíméletlen bebörtönzés vagy ítélet nélküli agyonverés. A többség nem alkudott meg, s az ÁVO tehetetlen volt vele szemben. Adassék nekik tisztelet és megbecsülés. Püspökeink, prelátusaink is csaknem mind elhullottak a hosszú harc alatt, az emberi, a polgári tisztesség, az ellenségnek nem engedelmeskedés mezején... kerül, amibe kerül alapon. Hogyan jött létre itt a jelen szituáció, amelyben egyháziaknak átvilágítástól kell

rettegniök, s nem is keveseknek? '52-ben a Fő utcán hatvan napon keresztül napi tíz órában vallatott egy Jámbor Árpád nevű ávos őrnagy, aki: Bulányi mesternek szólított. Ott rendre Anyaszentegyházat emlegettem. Megúnta, s egyszer ezt mondta: Bulányi mester, megnézheti magának azt az anyaszentegyházat, amit mi hús esztendő alatt csinálunk majd belőle. Hát megnézhettem, s nézem már újabb harminc esztendeje, s egyre szomorúbban.

Az első repedést egyházam falán maga Mindszenty okozta. Nem az amerikai követségre kellett volna mennie '56 novemberében, hanem vissza a börtönbe. Ilyent a szent öreg, Márton Áron, sohasem tett volna. Ő a diktatúra puhulásával kijöhetett börtönéből, visszament Gyulafehérvárra, s kiadta a rendelkezést: minden pap visszamegy oda és abba pozícióba, amelyben volt, amikor őt a Securitate elvitte. S ezzel vége volt Erdélyben a békepap-ságnak. Mindszenty is kijöhetett volna pár év múlva 56 után a börtönéből, s nemcsak a gyulafehérvári egyházmegyében lett volna vége a békepap-ságnak. Péteri és Badalik püspökök is hazajöhetek volna Hejceről, Endrey Mihály is Nógrádból. S nekem nem lett volna módom megnézni azt az egyházat, amit a Párt formált volna ki. Minden békepap ment volna nálunk is vissza a helyére. Beresztóczy is, akinek békepapi pályafutása az Andrássy úton indult: fejjel lefelé kilógatták az ablakon. Ilyen előzménnyel lett ő békepap meg országgyűlési képviselő.

A második repedést már a Vatikán ú.n. keleti politikája vágta. Jól kell érteni, hogy ez micsoda. Egyszerű az, a régi és bevált recept: kiegyezni a hatalommal. Akármelyikkel! Hitler vagy a Kreml, nem számít. Hiába írja meg Freidrich Heer: Az egyházat mélyen elhagyta a Szentlélek, amikor kiegyezett Hitlerrel. A vatikáni hierarchiát ez nem zavarja. Ha kiegyezett hús millió ember gyilkosával, a hatvan millió gyilkosával miért ne tenné meg ugyanezt? Ilyen ronda ez a politika? Ilyen ronda, de van még álszent és hazug ruhája is: híveinket kell megmenteni a hosszú üldöztetéstől, amelybe belefáradnak. Elfelejtje ez a politika Tertullianusznak egyébként sokszor emlegetett megállapítását: semen est sanguis christianorum, azaz a keresztények vére az a mag, amely elhullva-kihullva megtermékenyül és elszaporítja egyházukat. A valóság az, hogy a hívő ember az üldöztetésbe nem elfárad, hanem erőre kap. Tudták Tertullianusznak ezt az igazát még a kommunizmusban hívők is illegalitásuk idején. E politika erejében '64-ben megegyezik a Vatikán a pártállammal, és ennek ellenében kinevezhet a pártállamtól megnevezett papokból öt püspököt. A pártállam pedig börtönzi tovább a hitvalló papokat, akik nem akarják tudomásul venni a pártállam kegyéből létrejövő egyházépítés lehetőségeit. Helyette építik tovább a maguk nemcsak államilag, hanem hovatovább majd egyházilag is illegálisnak minősülő kisközösségeit. Építik az emberbe Istentől belerakott hősi elszánás és lelkiület alapján, hogy azért, amit szentnek és igaznak tartunk, semmi sem drága.

Ennek az átkos vatikáni politikának van egy másik álszent ruhája is: biztosítani kell, hogy legyenek papok, és legyenek azokat felszentelni tudó püspökök. Miért kell?

Mert csak általuk árad a kegyelem, meg az üdvösség. Ha netán püspök és pap nélkül adom életemet az ember ügyéért, az Isten akaratának teljesítéséért, s az Isten elé jutok, Isten majd megkérdezi tőlem, hogy láttam-e Rómától elismert szentelésű papot meg püspököt? Válaszolni sem érdemes rá. A kínai katolikusok is megvannak nélküle, s maholnap megismétlődhetik a csoda, ami időszámításunk első három századában a Római Birodalomban: Kína is kereszténnyé lesz. Minden hívő sereg kineveli a maga kisebb és nagyobb beosztású vezetőit; akkor is, ha elismerik őket valamiféle központban, meg akkor is, ha nem. A vértanúk korában a keresztény nép maga szemelte ki a püspökeket, minden római megerősítés nélkül. Enélkül is sikerült nekik helytállniok. Megtapasztaltam ezt magam is. Idehaza is kinevelődtek azok a személyek, akik kisközösséget tudtak összehozni és megtartani. Akkor is, ha nem voltak papok. Akkor is, ha feleségük volt; és akkor is, ha nők voltak. Meg is írtam Rómába Ratzinger bíborosnak: számomra ezek az AVO minden fenyegetését vállaló személyek a tisztelendő, s én ezeket a személyeket kínálom fel püspökeinknek, hogy pappá szenteljék őket.

A harmadik repedés már végzetes volt. Mindszentyt ki kellett csálnia a Vatikánnak az amerikai követségről. VI. Pál megígérte neki, hogy marad Esztergom érseke. Nem tartotta meg ígéretét, megfosztotta hitvalló alattvalóját az érseki széktől. Jöhetett a pártállam minősített pojacája, Lékai László a magyar Sion ormára. '76 nyarán nevezi ki őt esztergomi érseknek, s '76 szeptemberében már meg is írja Bai László, az AEH katolikus főosztályának vezetője, hogyan kell Lékainak s a magyar Püspöki Karnak elintéznie személyemet a hazai kisközösség-építés egyházellenes(!!) bűnéért. Kezembem van a dokumentum. Hiába kínálom fünek-fának. Nem publikálják. Hogyan kerültem birtokába? Véletlenül. Nem a Történeti Hivataltól kaptam. A Hivatal küldött már ezer lapnyi érdektelen anyagot, amiből nem tudtam meg semmit. Most a Népszabadságnak is felkínálom ezt TÜK-anyagot, amely még mindig TÜK. Azt mondtam az imént egy bíborosról, hogy a pártállam minősített pojacájaként kapta meg tisztét. Hogy lett azzá, erről csak mendemondák vannak. De majd megfésüli ezeket a történettudomány. Csak azt mondom, amit megtapasztaltam. Egyszer beszéltem vele, '77 januárjában. Hívatott magához. A szeminárium rektora maga jött el értem, akit Paskai Lászlónak hívtak. A kihallgatás két óra hosszat tartott. A vád(!) az volt, hogy a kispapokból csinálók kisközösséget. Ennek kapcsán közölte velem, hogy Magyarországon papok csak erkölcsi okokból (értsd: pedofília, homoszexualitás) kerülnek börtönbe. Ekkorát hazudni... Felhaborodtam, s emelt hangon mondtam: És ezt az egyházam egy bíborosa mondja nekem? Már csak Lénárd atya van börtönben. Óróa állítja ezt? Ezek után csendesen mondta: Nem állítom róla. Minden szavát a poloskának mondta. Amikor kimerülten kimentünk az előszobába, az öreg bíboros felsegítette a kabátomat és halkán ezt súgta. Visszaadom ezt az ügyet nekik. Szerencsétlen embernek is mondhatom. Az összes többit

is (lehet, hogy papságunk 99 %-át), akit így vagy úgy beépítettek. Hegyi Béla már regényt is írt róluk (Kopasz a hegyen). Legutóbb pedig Szabó Iván novellát (Üvegfalak).

A negyedik repedés az volt, amikor '80 körül Bokor-beli testvéreinknek az őket elítélő bírák ezt mondhatták: Magukat saját püspökeik is elítélik! A katonáskodás megtagadása miatt kerültek a törvényszékre. Püspökeinket megkerestük, s közöltük velük, hogy csak Jézus parancsát akarjuk teljesíteni, aki hüvelybe dugatta a kardot Péterrel. A Püspöki Kar teológus-szakreferense válaszolt. Azért nem támogathatnak minket, mert megbontjuk az erőegyensúlyt a NATO és a Varsói szerződés között. Kihúztuk magunkat, 30 árva magyar legény, hogy még erre is képesek vagyunk..., s ilyen teológiai indokolás alapján. Róma is bedobta magát: Poggi, a Szentszék utazó nagykövete hívatott magához a Hiltonba, hogy közölje velem: Miklós Imre azt mondta neki, hogy zöld utat kap az egész kisközösségi munka, ha elállunk a szolgálatmegtagadástól. Nem álltunk el, nem óhajtottunk a pártállam engedélyével kiközösségeket csinálni. A Regnum Marianum, a fokoláré, a karizmatikusok sohasem vetemedtek szolgálatmegtagadásra. De annak következtében, hogy harminc Bokor-beli testvérünk hajlandó volt három évet ülni Baracsán, szabad utat kaptak egyháztól, államtól kisközösségi munkájukra. Bizonyítja ez, hogy nem a lefekvés az államhatalom előtt, nem a keleti politika biztosítja a hívek jézuskövetését, hanem a kurázi, az áldozatot hozni tudás.

Az utolsó fejezet kezdődik. '82-ben a Bokor papjait kényszernyugdíjazták, áthelyezték, s eretnek-tanításaim miatt megvonják tőlem a nyilvános papi működés jogát. Róma szekundál ehhez: '87-ben - eretneknek ugyan nem minősítve, de helyben hagyja a megvonást. Rá két évre, már rendszerváltás után, írok Paskainak, hogy vallja be a történeteket. Hiába. Aranymisémet, '93-ban csak a volt Pártfőiskolát kibérelve mondhatom el barátaim, testvéreim körében. '96-ban levelet írok Rómába Ratzingernek: letelt a 14 és fél év egyházi büntetéséből. Hazámban ilyenkor még a gyilkosoknak is amnesztiát adnak. De püspökeimnek ezt hiába mondom, mert azt állítják, hogy ügyem Rómára tartozik. Ratzinger rendezi ügyemet, s fél-évi huzavona után a magyar püspökök megszüntetik a korlátozó intézkedéseket A parlament, a sajtó lelkesen üdvözlő rehabilitálásomat, mint a rendszerváltás egyik jelentős megnyilvánulását, de a 16 év után mondott első nyilvános misémen saját tartományfőnököm, egykori tanítványom is egy verssel köszönt: egy téglát nem tetszett a templomfalban, s a templom összedőlt - én jól akartam. Bűnös vagyok mindhalálig, mert következetesen ellene mondtam életem folyamán (nem minősítem!) mindannak, amiket a fentiekben összefoglaltam. Nincs rehabilitálás. Nem történik semmi, sem a püspökök, sem a papok nem veszik igénybe szolgálataimat. Könyveim továbbra is kint a katolikus boltokból. Az egyház Lékai korszaka alatt, a puhuló diktatúrában nagyon kevés kivétellel a papság egésze felzárkózott a pártállam engedélyéből kinevezett püspökök mögé. Mikor '82 májusában a nagyvarosi

ifjúsági találkozó során Lékai kihirdeti, hogy velem és Kovács László nevű káplánjával nem hajlandó együttműködni, a papság az egyetlen Keglevich István kivételével beöltözik szentmisére. Akármilyen fájó, de fel kell tennem a kérdést: lehet-e ezért kizárólag a pártállamot felelőssé tenni?

Nem az én dolgom a Bokor jelentőségét megrajzolni. De valamit azért el kell mondanom: kísérlet az a jézusi örökség helyreállítására az egyházon belül. A pártállam illetékes szervei értették ezt a kísérletet: Bulányi mester, nincs nekünk időnk kivárni, amíg maga megelégedve gyakorlatoztatja nekünk a kapitalistákat (mondta őrnagyelődöm a Fő utcán). S életfogytiglani ítélettel jutalmazták a kísérletet. Az egyház (miután kezéből kiverte a felvilágosodás a gyufát a máglyagyújtáshoz) csak búra alá helyez, és próbálja kiszívni a búra alól a levegőt. Ő is életfogytiglan, és minden amnesztia nélkül.

A magyar keresztény állam második évezredét nyitottuk szentistváni alapokon. Jézus egyházának különb alapokat kell felkínálnia. Szent István az új magyar államban első renddé tette főpapságot, amely uralkodott, csatákat vezérelt (Muhi, Mohács), és a leggazdagabbak között is első volt. Jézus pedig lábmosó szolgálatra, másik arcunkat is odatartó szelídségre, és arra nevelte tanítványait, hogy mindenkinek be kell érnie az egy dénárral. Csak ez a program képes egyesíteni az emberiséget, melynek szegényei el nem viselik hátrányaikat. Védekeznek ellene új és új erőszak alkalmazások, háborúk formájában. A gazdagoknak persze védekezniük kell, s megy tovább a régi nóta. Az ember fáj a földnek: oly sok / Harc- s békeév után / A testvérgyűlölési átok / Virágozik homlokán. Ha ezt az állam, amely szükségképpen erőszakos szerv, nem egészen vagy egyáltalán nem értheti, megbocsátható. De hogy az egyház kézzel-lábbal védekezzék a jézusi örökség ellen, kevésbé bocsátható meg. E jézusi program nélkül az egyház csak segédcsapata lehet az államnak, pedig inspirálójának, jövőképet mutatójának kellene lennie.

Mit segíthet itt az átvilágítás? Nem tudom, hogy segíthet-e. De meg kell próbálni. Talán segítene az egyháznak, ha megismerhetné azt, amiért a Bokor több mint fél százada küzd és szenved. Az egyház minden tőle telhetőt megtesz ellene.

BULÁNYI GYÖRGY, INCZÉDY PÉTER, FARAGÓ FERENC

EGY RÉGI ÖT KÉRDÉS - MÉG 2005-BŐL

1. Tudsz-e tájékozódni most? Tudod-e mi van körülöttünk, mi van ma Magyarországon?

B. Gy.: Minden részletében nem, de egészében igen: a kamatra bankba adott pénzem egy év múltán kamatostól is kevesebbet ér..., a minimálbérből napi két kiló ízetlen májusi cseresznyét vásárolhatok. Úgy fosztanak ki, ahogyan akarnak. Kik? A világ legrafináltabb bűnözői